Svenska
som andraspråk för
grundläggande
vuxenutbildning

FACIT

Grundhjulet

Kristina Asker

sanoma utbildning

Sanoma Utbildning
Postadress: Box 38013, 100 64 Stockholm
Besöksadress: Rosenlundsgatan 54, Stockholm
Hemsida: www.sanomautbildning.se
E-post: info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation
Telefon: 08-587 642 10

Redaktör: Per Olsson
Grafisk form: Lina Rehnstedt, Trudani
Omslag: Lena Eklund, Kolofon

Grundhjulet Facit
ISBN 978-91-523-5540-4

Första upplagan
Andra tryckningen

Tryck: Exakta Print AB, Malmö 2019

JAG

Kapitel 1

s. 8 Öppna landskap

A

ro, vindarna, sjunger, frihet, stjäl, stjärnorna, stranden löv, sten

B

1 Det är ett öppet landskap som ligger nära havet. Det är långt mellan husen.
2 Inte så många människor alls men de som finns där är fredliga.
3 Tidigt på morgonen (när dagen bräcker).
4 Nära havet.
5 Tuppar som gal, skratt från en fest, havet som svallar, måsar som skriker, havsmusik
6 Allt är enkelt och lätt att förklara; man behöver inte undra om något.
7 Runt en runsten.

D 1

slår, gal, svallar, ger skri

D 2

a gal
b jamar
c skäller
d kväker
e råmar
f grymtar
g *eget förslag*

D 3

sk i skyn och stj i stjäl

s. 16 Renata och sjökungen

A

1 Sjökungen hade sett Renata många gånger och ville gifta sig med henne eftersom han säger att hans hjärta tillhör henne.
2 (1) Alla talade med gester och med kroppen, (2) maten var konstig och smakade inte som hemma och (3) det var mörkt på havets botten eftersom solen inte nådde dit.
3 Det tog lång tid att förstå hur man talade där men hon lärde sig och blev van vid allt som var olikt mot hur det var hemma.
4 Renata hörde kyrkklockor från land som ringde och de lockade henne att gå upp på land igen. Hon ville upp och hälsa på sin mor och far.
5 Renatas föräldrar och väninnor blev glada och hon tyckte det var härligt med maten, färgerna, musiken, dansen, solen, vinden och blommorna. Hon lovade att aldrig ta sig tillbaka till havets botten.
6 Renatas mor hade dött en vecka tidigare och det var sorg i barndomshemmet.
7 Hon måste bestämma sig för om hon skulle stanna på land där hon hade sitt barndomshem men där hon inte hade bott på länge och där hon inte hade sina barn, sina barnbarn och barnbarnsbarn. Hon slets mellan barndomshemmet och sitt nya hem med make och barn på havets botten och funderade på var hon skulle begravas till slut. Hon valde att gå tillbaka till havets botten.

D 1 *exempel på kombinationer*

stilig person, åldring
glänsande hår, hud
förvirrad diskussion, person, åldring
mystisk doft, kaka, musik
lockande musik, doft
ljuv musik, doft
läcker kaka, doft
vitskäggig åldring, person
blind person, åldring
len hud

D 2

a solig
b bråkig
c skrikig
d hårig
e bullrig
f *egna exempel*

D 3

a schweizisk
b tjeckisk
c somalisk
d kanadensisk
e kinesisk
f *egna exempel*

D 4

a levande
b springande
c flaxande
d ringande

s. 21 Jag längtar ...

A

1 I åtta år.
2 Alltid och överallt, till och med i sömnen.
3 Diktjaget längtar efter stenarna och marken där han lekte i barndomen.

Kapitel 2

s. 26 Förgätmigej

A

1 Rummet hade öppen spis, en vit gustaviansk soffa med blått tyg och ett hörnskåp, en skinnfåtölj och en tv, ett fönster vette mot ängen, två mot

hästhagar och ett fjärde mot en lada.
2 Det påminde henne om livet inne i lägenheten i stan med dagis och mat från konserver och inte mat som man plockade i salladslandet.
3 Det var isolerat och hon kände sig ofta rädd.
4 Det var skog överallt, hon var alltid naken och på kvällarna såg hon dimman över åkrarna som gjorde att hon började tänka på troll och känna sig rädd.
5 Hon gillade känslan där och kände sig trygg.
6 De plockade smultron och blommor.
7 Den är liten och blå och växer överallt i åkrarna runt hennes sommarstuga. Den är ett ogräs men den är ändå söt.
8 Den handlar om en ung pojke som plockade sådana blommor till en flicka han var kär i, men som föll ner i en brunn och drunknade.

s. 28 Jag är fattig bonddräng

A

svär, snus, lördan (=lördagen), blitt (=blivit), slåss, söndan (=söndagen), våran (=vår), präst, sover, sår, synder, missnöjd, slit, still, vila

B

1 Han arbetar hårt hela dagarna.
2 Han tar sig ett rus (=dricker alkohol), har roligt, slåss och träffar flickor.
3 Prästen
4 Han är trött efter veckans arbete och trött efter lördagskvällen.
5 Han tror att han kommer att vara rädd och ledsen.
6 Han tror att Gud kommer att vara missnöjd med honom.
7 Han tror att han kommer att slippa slita och till slut få vila ut.

Kapitel 3

s. 35 Jag fick en trickcykel

A

1 Zlatans pappa kom ut och var arg, men kunde inte göra något. Därefter började Zlatan att stjäla cyklar själv.
2 Han säger att han fick en kick av det. Det var spännande att göra.
3 Han och en kompis åkte fast när de hade stulit saker i varuhuset och gömt dem i dunjackor som de hade på sig.
4 Han säger att ”det spratt i kroppen” på honom när han var liten och att det var därför han måste springa omkring hela tiden. Han kände att inget ont kunde hända honom bara han sprang tillräckligt fort.
5 De hade det inte lätt hemma.
6 Hans mamma gav honom ingen tröst utan blev arg på honom för att han hade gått upp på taket och hon slog honom för att straffa honom.
7 Han hade hoppats på lite tröst då, men nu tänker han att hon inte kunde ge honom det eftersom hon hade så lite tid. Hon städade och slet för att försörja barnen och orkade inte med så mycket annat. Det var tufft för henne.
9 Hon slog barnen med träslevar.

Kapitel 4

s. 42 Att göra bra affärer

A

1 En helt ny cykel.
2 Hon vill känna att hon gjort ett fynd och överlistat marknaden.
3 Cykeln kostade bara 800 kronor och efter en provtur tyckte hon att den var ett fynd.
4 Den gick trögt och skramlade.
5 Hon parkerade cykeln (och har sedan inte använt den).
6 Hon har alltid bråttom och är så ivrig att göra fynd så hon brukar bortse från defekter som varorna har.
7 Hon förstår Linda som köpte en cykel som fungerade från början och tänker att det var klokt gjort.
8 Hon köpte en begagnad cykel på Blocket. Den har inga växlar.

C

1 styre
2 skev
3 trög
4 klassisk
5 mått
6 tillbehör
7 halvvägs
8 trång
9 skramlar

Kapitel 5

s. 49 Vårt bibliotek

A

1 religion i kyrkor eller moskéer, Sportnytt och Tipsextra på tv, fotbollsmatcher

2 De gick till biblioteket.
3 Gatan var mycket trafikerad och hade dålig luft.
4 Ljudet från bilarna på gatan försvann och lät nästan som vågor mot en strand.
5 Man måste inte betala något, man kunde lämna tillbaka allt och det fanns hur många historier som helst utan några gränser. Alla människor hade tillträde.
6 Hans mamma tyckte det var helt fel att behöva betala för att låna på biblioteket.

D 1

a en boxhus, -
b en loftgång, -ar
c en monsterväg, -ar
d en sportarena, -or
e en bardisk, -ar
f en domarjävel, -lar
g en biblioteksbudget, -ar
h en returrätt, -er

s. 56 Hörförståelse – Åsa Larsson om böcker

1 Det var en lycklig tid med läsning av berättelser av alla de slag under sommarmånaderna.
2 Böckerna var sönderlästa med lösa blad.
3 Därför att sommarlovsföljetongen gick just då och alla ville höra på den.
4 Åsa skulle inte få läsa "dålig litteratur", till exempel Kalle Anka eller Enid Blyton-böcker utan god litteratur som Bamse, Illustrerade klassiker och kvalitetsböcker från biblioteket.
5 Det finns så många bra deckare för ungdomar i Sverige och det som läses i ungdomen kommer ut som berättelser när man blir äldre.
6 Kärlek till berättelser.
7 Föräldrarna gjorde alla världens böcker till hennes.

Kapitel 6

s. 60 Äktenskapstycke

A

1 I Tibro finns allt man behöver och där är inte stimmigt.
2 Han brukar åka till en stuga med vita knutar tillsammans med en flicka.
3 De åt kakor.
4 De hade mycket att prata om och hade trevligt där i trädgården.
5 En leende dam kom fram till dem.
6 De hade pratat om Stefan och den han hade i sällskap och sagt att de hade "äktenskapstycke" och passade varandra så bra.
7 Han blev glad för komplimangen.
8 Hon är hederlig och ville inte att damerna skulle tro att de faktiskt var gifta.

D

1 obegripligt trofast, hederlig
2 finns allt man behöver, kyrkor och butiker, ett torg, ett vattendrag kantat av träd, mitt i centrum en röd stuga
3 en stuga som varje svensk som en längre tid vistats utomlands längtar hem till i sitt faluröda hjärta, vita knutar, en trädgård famnar mjukt från alla sidor
4 närmade sig med stormsteg, leende vänligt grandiost, slog ut med armarna liksom överväldigad, måste få säga vad jag har på hjärtat, framfusig
5 ensam kvar, dödligt generad
6 lång och smal, liten och mörk och nätt, klär varann, som skapta för varann, trivs ihop, äkta par, lyckliga ihop, lyser om
7 varm, lycklig, trofast, överväldigad, hederlig, ensam, generad, framfusig, grandios, nätt

s. 64 Den första gång jag såg dig

A

klar, sanden, ljud, observera, kall, rodna

B

1 sommardag, ängens alla blommor, vinden drog saktelig, glänste sommarskyn, skogens gröna bryn, jubel utav fåglars ljud, sång från himmelen, lärkan, sommarns vindar, lärkans friska slag, vågens brus, gröna växter, blåklint, klöverblad, sommarsol, stråla
2 När han ser den han älskar hör han sommarens vindar och lärkans slag, vågor som brusar och tycker sig se växter och känna sommarsol.
3 *Eget svar*
4 klar – par; stranden – sanden – handen; sommarskyn – bryn; skrud – ljud; flera – observera – mera; dag – slag; kall – fall; draga – behaga – betaga (se ordlista för betydelsen)
5 Exempel: stodo – idag skulle vi använda *stod;* saktelig – idag skulle vi använda *sakta;* om ock –

idag skulle vi använda även *om*; draga – idag skulle vi använda *dra*; betaga – idag skulle vi använda *förtjusa*

Kapitel 7

s. 70 Var inte så självupptagen!

A

1 Barnen kan glömmas bort eftersom telefonen tar all uppmärksamhet. Det är farligt för barnen kan ramla, springa ut i trafiken, springa vilse, hoppa i vattnet, börja slåss m.m. De är små bara en gång och tiden går fort.
2 Föräldrar är upptagna av sina telefoner istället för barnen som får klara sig själva, till exempel på lekplatser.
3 De ska sluta med sociala medier, nyhetsuppdateringar och andra digitala funktioner.
4 Ja, han skriver att det finns massor av fantastiska funktioner i telefonerna.
5 Han menar att de bara tänker på sig själva när de tittar i telefonerna istället för att vara med sina barn.

C

1 Föräldrar ska lägga ifrån sig sina telefoner när de är tillsammans med sina barn.
2 Föräldrarna ser inte vad barnen gör, så det kan bli farligt för dem. De kan ramla, springa ut i trafiken, springa vilse, hoppa i vattnet, börja slåss m.m. Barn är små bara en gång och tiden går fort.
3 Telefoner har massor av fantastiska funktioner.

D

1 lysande, springande, hoppande, klagande, oroande
2 slående, flyende, boende, döende

Kapitel 8

s. 74 Änglamark

A

gröna, sköna, blommande, stenar, flyga, löpa, natur, brusa, ärvde, blåsippor

B

1 Jorden och naturen på den.
2 De ska kunna dansa, leka, sjunga, simma, flyga m.m., alltså leva.
3 Fortsätta brusa.

C

1 (alla utskrivna i den ordning de kommer) kalla, låt, låt, låt, sluta, låt, låt, låt, kalla, låt
2 (alla utskrivna i den ordning de kommer) leva, dansa, leka, leva, sjunga, simma, utrota, flyga, löpa, brusa, leva

s. 81 Vad gör du för att värna om miljön och klimatet?

A

1 Han mår bättre nu när han har börjat äta enbart vegetarisk mat.
2 En del av hennes kompisar lämnar rum med lamporna tända.
3 Hon har börjat köra mer bil.
4 De jordgubbar som odlats i närheten är mycket godare än de som transporterats långt bortifrån.
5 Med bergvärme istället för oljepanna blir det bättre för miljön och förhoppningsvis också billigare att värma upp huset.
6 Det skulle bli mindre jobbigt för henne om hon slapp sopsortera. Hon ser ingen nytta med det – det känns bara jobbigt för henne.
7 Robertos möbler är slitna och skavda eftersom han har hittat dem på loppis eller fått ärva dem.
8 För att komma till ett vanligt möte måste hon oftast transportera sig, vilket kostar både för miljön och i rena pengar. Med telefonmöten och videokonferenser kan man värna både miljö och klimat.

s. 84 Miljösmarta matval

A

1 Till exempel äta mer vegetabilier och minska på kött samt äta frukt som tål att lagras. Andra förslag är att minska på köttportionerna, välja hållbart fiskad eller odlad fisk, förvara maten rätt, planera sina inköp, ta hand om rester m.m.
2 Frukt innehåller fibrer, vitaminer och andra skyddande ämnen och vissa växter är dessutom extra värdefulla på grund av att de är näringsrika.
3 Rotfrukter tål att lagras och behöver inte fraktas långväga ifrån.
4 De blir lätt dåliga och måste slängas i större utsträckning. Dessutom transporteras sådana växter ofta med flyg för att de ska hålla sig fräscha, vilket inte är bra för miljön.

5 Man kan minska svinnet genom att förvara grönsakerna rätt och inte köpa mer än man hinner äta upp.

6 a Minst: morot, kokta kikärter, sojabönor och isbergssallad
Mest: nötkött

6 b Till exempel att kyckling innebär mycket mindre utsläpp än både lamm och nötkött. Slutsatsen borde vara att det är bra att dra ner på köttet så mycket som möjligt eftersom det livsmedlet påverkar växthusgaserna mycket.

C

1 Baljväxter: kikärter, ärter, linser, sojabönor, bönor
2 Frukter: bananer, mango, äpplen, apelsiner, citron, päron
3 Bär: lingon, blåbär, smultron, hallon
4 Rotfrukter: rödbetor, morötter, palsternacka, potatis, kålrot

Kapitel 9

s. 87 Luz nya arbete

A

1 rätt, 2 fel, 3 rätt, 4 fel, 5 rätt, 6 rätt, 7 fel, 8 fel, 9 rätt, 10 fel

B

1 Miljökontoret
2 myndigheter
3 vanemänniska
4 (inte skrämmande utan) seriös och saklig
5 att folk skulle ha svårt att förstå henne

C

1 När Luz ska göra inspektioner långt ute på landsbygden använder hon bil.
2 Luz ska se till att företagen uppfyller lagar och regler så att det inte kommer ut förbjudna gifter i miljön.
3 Det är inte alltid så lätt att veta vad olika produkter innehåller för kemikalier och därför kan Luz förstå den som är orolig.
4 Luz anstränger sig att tala så tydligt hon kan.
5 I ett cv är det viktigt att lyfta fram vad man är bra på och vad man kan tillföra arbetsplatsen.

s. 88 Brytningen

A

1 Det känns skönt, som i en het bubbelpool.
2 Någon utbrister imponerad "Vad bra svenska du talar! Vilket land kommer du ifrån?"
3 Diktjaget känner sig avslöjad och dödligt sårad, och börjar "kräla i stoftet".
4 Diktjaget hade trott att det inte längre hördes någon brytning.

C

1 stoft
2 avslöjad
3 intet
4 krälade
5 utbrister
6 imponerad
7 brytning
8 sårad
9 kvittar
10 rinner
11 gärning
12 flerspråkig

Hörförståelse

s. 90 Skriva cv

1 Man kan få mer information om företaget och man bygger en relation och företaget får en bild av vem man är.
2 Man bör lyfta fram det som efterfrågas i annonsen.
3 Företag anställer inte bara på kompetens utan också på relation, så det kan vara viktigt att sticka ut och inte bara bli en i mängden.
4 En helt vanlig vardagsbild, varken en "partybild" eller en passbild.
5 Man måste anpassa texten efter det arbete man söker och lyfta fram sådant i cv:t som passar bäst för det arbete som ansökan gäller.
6 Företag vill inte bara veta vad man gjort tidigare och vilken utbildning man har utan också vad man kan och vill göra, så det är bra att inleda sitt cv med en kort sammanfattning av det.
7 Det är bra att skriva vad man gjort på arbetet, vad det har inneburit och inte bara var man har arbetat. Det är också bra att lyfta fram om man har haft något speciellt ansvarsområde.
8 Som ny på arbetsmarknaden kanske man inte har så många erfarenheter ännu och då kan det vara bra att lyfta fram andra engagemang till exempel i en idrottsförening eller liknande.

9 Det är bra att berätta också om ett sådant engagemang men man kanske ska undvika att nämna vilket parti det handlar om.
10 Det är helt onödigt att berätta om när man föddes, sin barndom och uppväxt och liknande.

s. 91 Jobb som cykelbud

1 Han gillar att träna och att vara utomhus.
2 Han liknar det vid ett träningspass.
3 Det är viktigt hur man tänker. Den mentala biten är viktig så att man orkar även om det inte alltid känns så roligt.
4 Han tycker inte att det är så farligt att göra det. Det går bra eftersom det är i linje med företagets värderingar att vara miljövänlig och cykla i alla väder.
5 Det är ett stort plus men det tar ett tag att jobba upp sitt lokalsinne.
6 De cyklar oftast även utanför staden, men ibland använder de elcyklar, permobil eller mopeder.
7 Det går bra även om man är lite småförkyld. Man får anpassa sig efter hur man mår, men han är sällan sjuk nuförtiden.
8 Tjänstekläderna gör att folk känner igen och förstår vilka de är därför att de känner igen varumärket.

s. 94–95 CV

A
Förslag på motsatser till orden enligt ordningen i listan:
slarvig, sen, oflexibel, asocial, anspråksfull, likgiltig, passiv, oföretagsam, probleminriktad, otålig, oengagerad, virrig, problemorienterad, ostrukturerad, känslokall, osjälvständig, okommunikativ, opedagogisk, stresskänslig, serviceovillig, okunnig om kvalitet, kallsinnig, inåtvänd, osjälvständig, okvalificerad

DU

Kapitel 10

s. 100–101 Sång till friheten

A
stjärnorna, marken, ögon, hjärta, vänskapen, framtiden, dyraste

B
1 Friheten
2 Textförfattaren nämner många saker som friheten liknar, till exempel stjärnorna, vindarna, vågorna, fåglarna och blommorna på marken.
3 vänskapen är mor, rättvisan är bror, freden är syster och kampen är far
4 Friheten har framtiden som sitt ansvar.

E 1
a ofrihet
b fiendskap
c orättvisa
d krig

E 2
kärlek – hat
solidaritet – illojalitet, okamratlighet, själviskhet
demokrati – diktatur
integritet – ofrihet, ohederlighet
självständighet – osjälvständighet
omtänksamhet – själviskhet

E 3
lungor, ögon, skuldror, händer, hjärta

E 4
a ögonbryn
b pekfinger, fingerspets
c lillfinger, fingerspets
d handflata
e handled
f haka, hakspets
g örsnibb
h armbåge
i armhåla
j lår
k knä
l smalben
m häl
n fotsula, hålfot

s. 104 Du går icke ensam

A
1 Det sägs att en stjärna har tusen vänner.
2 Det sägs att du inte är ensam eftersom många stjärnor ser på dig och du därför är lycklig.

s. 105 Carl Jonas Love Almqvist

1 C J L Almqvist föddes 1793 i Stockholm.
2 Han växte upp på landsbygden i Uppland.
3 Han arbetade som tjänsteman i Stockholm.
4 Det gick inte så bra för honom som bonde i Värmland.
5 Han tvingades sluta på grund av sina radikala idéer.

6 Han skrev artiklar i tidningen Aftonbladet och lånade pengar.
7 Han behövde låna pengar till sin försörjning eftersom han tjänade så lite på sitt skrivande.
8 Han var misstänkt för bedrägeri och försök till giftmord på en person som han lånat pengar av.
9 Han dog både ensam och utfattig i Tyskland.
10 Han skrev till exempel dikter som han tonsatte, romantiska berättelser, dramatik, romaner och tidningsartiklar.
11 Den var samhälls- och äktenskapskritisk och mycket radikal för sin tid.

s. 106 Tänk alla miljoner år

A

1 Hav och stenar såg likadana ut och var desamma för flera miljoner år sedan. Gräs, träd, flugor, hus, djur, stigar och människor fanns då men det var inte samma gräs, träd, flugor, hus, djur, stigar och människor som då.

s. 108 Du är den ende

A

fast, ber, längtan, glömma, ögon, stanna, värld, drömma, längtan

B

1 Sångens "jag" längtar efter att den älskade ska säga något så att de två kan bli ett par.
2 Den är hemlig eftersom de ännu inte har talat om saken med varandra.
3 Den som jaget älskar och som sången är skriven för.

E 2

tydligen, vanligen, dagligen, troligen

E 3

a önskan, överklagan, ansökan, väntan, tvekan, fruktan

Kapitel 11

s. 116 Hur mår du?

A

1 Friskvård handlar om vård för att man ska hålla sig frisk medan sjukvård handlar om att bota sjuka människor.
2 Exempel på friskvård är massage, kostråd, motion, gratis frukt, rökavvänjning, rabatter på gym och idrottsanläggningar, träning på arbetstid och träningslokal på arbetsplatsen.
3 Det finns flera anledningar, till exempel måste arbetsgivare betala sjuklön till sjuka anställda vilket kostar mycket och det blir också mindre gjort när personal är sjuk.
4 Studier har visat att träning gör de anställda effektivare på arbetet.
5 Kost och vikt har stor betydelse för hälsan och för att personalen ska hålla sig frisk är det viktigt att förebygga sjukdomar som kan kopplas till mat, exempelvis övervikt och hjärt-kärlsjukdom.

C

1 anställda
2 förmån
3 rabatt
4 anledning
5 motion
6 kost
7 ägna sig åt
8 övervikt
9 undvika
10 lönsam
11 orka
12 förebyggande
13 arbetsgivare

s. 118 Vad gör oss lyckliga?

A

1 God hälsa och familjen var viktigast och vänner hamnade också högt upp på listan.
2 Att se bra ut, socialt anseende samt religiöst och politiskt engagemang var mindre viktigt.
3 Internationell forskning har visat på samma sak som SOM-institutet i Sverige har sett.

s. 121 Diagram

1 92 %
2 11 %
3 Friskvårdspengar, t.ex. gymkort
4 14 %
5 16 %
6 Stress
7 34 %
8 Mindre än 1000 kronor/ medarbetare och år
9 Mer än 3000 kronor/ medarbetare och år
10 Över 5 år
11 Mätning av sjukfrånvaron

s. 124 Kroppen behöver röra sig

A

1 Människor har stillasittande arbeten, de förflyttar sig i bilar eller bussar och rör inte på sig i vardagen.
2 Det innebär att kroppen får mer syre och kan ta

hand om blodfetter och stresshormoner.
3 övervikt, typ 2-diabetes, blodpropp och högt blocktryck, värk i lederna, demens, depression, benskörhet, bröstcancer
4 Hjärnan påverkas positivt, till exempel förmågan till problemlösning, minne och koncentrationsförmåga. Dessutom motverkas depression och mental prestationsförmåga höjs.
5 Hela 40 % mer energi går åt än om man sitter stilla.
6 Ta trappor istället för hiss eller rulltrappa, gå av en hållplats tidigare och promenera, gå promenad på lunchrasten, promenera med barnen till skola och förskola, resa sig från skrivbordet då och då och röra sig i rummet, inte sitta still framför tv och dator.
7 Då ökar konditionen.
8 Det rekommenderas att man gör motionen till en vana och tränar trots att det tar emot och att tänka på att det känns bra efteråt, alternativt byta till en typ av motion som man tycker är rolig.

C 1
a lösa
b ridning
c rökning
d sola
f tömning
g nysa
h städning
i landa

C 2
a utdelning
b uppläsning
c inspelning
d utfrågning

D 1
pigg – trött; stark – svag; smal – tjock; frisk – sjuk; nöjd – missnöjd; högt blodtryck – lågt blodtryck

s. 130 Skiljetecken

1 kolon, kommatecken, punkt, frågetecken, utropstecken, citattecken (anföringstecken), tankstreck, semikolon, parenteser

Kapitel 12

s. 134 Dina brev lägger jag under madrassen

A
1 Hon tänker sig att Sara har väntat länge på svar på ett brev som var mycket öppenhjärtigt och att hon därför har känt sig ledsen länge.
2 Hon skriver att hon ofta är ute och reser, och att det ligger stora brevhögar och väntar på henne när hon kommer hem. Saras brev har antagligen lagts åt sidan eftersom Astrid Lindgren tänkte att hon borde skriva ett långt svar.
3 Hon skriver om en kamrat som har tryckt ner Sara i fler år.

B
1 Hon skäms för att hon förstod att det hon skrev i sitt första brev var dumt skrivet.
2 Astrid Lindgren får många brev och Sara kan inte förstå att Astrid svarar på alla brev hon får och dessutom betalar frimärke för alla hon skickar.
3 Det är en ungdomspsykiatrisk klinik i Borås. Det är inte ett mentalsjukhus, säger hon. Hon berättar att det är ett hem för 12-18-åringar med problem, till exempel knarkande, nervösa, supande ungdomar. Hon är där för att hon är mörkrädd och för att det är mycket bråk hemma.
4 Hon skolkar och har det inte så bra. En tjej i skolan är hemsk mot henne och någon har spridit ut att hon varit på psyket.
5 Hon skriver att hon är vek och inte kan stå emot om någon bråkar med henne. Hon har svårt att förstå att man måste hålla med och ställa sig in hos de som har makten. Hon skriver att hon är ful, dum, larvig och lat.

C
1 Hon tycker att Saras brev var väldigt fint. Hon förstår att Sara är intellektuellt utrustad och har känsliga nerver och att det alltid är sådana ungdomar som tar åt sig och som ser hur mycket sorgligt och tokigt som finns i världen.
2 Hon säger att Sara behöver skolunderbyggnad för att kunna bli det och att det är viktigt att hon inte är lat utan jobbar i skolan. Hon tänker sig att hon nog kan bli skådespelerska men att det inte är någon idé att försöka bli det i tonåren för skolan är viktigare i längden.
3 Hon ger rådet att jobba på i skolan och att undersöka möjligheten att delta i teaterverksamhet.

G

1 besvär
2 bråk
3 otid
4 rymma
5 vända
6 laget
7 skorna

s. 144 Första brevet hem

A

1 Det regnar och blåser.
2 När hon skriver om hur det är på den nya platsen tänker hon på sina föräldrar och blir ledsen. Hon längtar efter dem.
3 Hon vill berätta att syskonen inte bor på samma ställe och att hon själv har hamnat hos en sträng tant som inte kan tala hennes språk. Hon vill egentligen skriva att hennes mamma ska komma och hämta henne eftersom hon inte kan leva på det nya stället.
4 Hon inser att hon inte kan skriva ett sådant brev till sin mamma och pappa. Hennes mamma skulle bli ledsen och kanske ångra att hon låtit dem åka och hennes pappa skulle bli besviken på henne. Hennes föräldrar har ju inte heller något inresetillstånd till Sverige så de kan inte komma.
5 Hon knölar ihop papperet och lägger in det bakom en liten lucka i rummet.
6 Hon skriver att de mår bra, trivs och lär sig svenska. Hon berättar om att de har en hund som de leker med.
7 De kan inte tala varandras språk så de måste tala med hjälp av teckenspråk.
8 Hon kan inte känna sig glad eftersom hon inte är i sitt eget land och inte i sitt eget hus.

s. 148–149 Brevet från Lillan

A

mörkt, stjärnorna, bär, ungar, sjön, simmar, gran, jul, själv, får

B

1 Han är långt borta och hon längtar efter honom.
2 Hon vill att han ska komma innan sommaren är slut.
3 Ett halsband av korall.
4 Det har kommit mycket bär, fåglarna har fått ungar, det är varmt och de badar varje dag, Lillan kan hoppa i vattnet utan att vara rädd och hon kan simma bra.
5 Lillan ska börja skolan.

Kapitel 13

s. 158 Zohrehs brev

A

1 Hon har sju års erfarenhet.
2 Hon trivs med att servera, hon vill att gästerna ska trivas och hon har deltagit i flera kurser som har med yrket att göra, exempelvis barkunskap.
3 Hon tycker om att ha kontakt med många olika människor och att arbeta i grupp.

s. 162 Små citroner gula

A

1 Lokalen var mörk och sliten och låg inne i ett inglasat centrum. Det fanns inga fönster, men man hade målat fönster på väggen med utsikt mot hav och berg. Borden hade rödrutiga dukar och salt- och pepparkar samt flaskor med ljus nedstoppade i sig. På golvet låg en brun heltäckningsmatta.
2 Han var klädd i skinnjacka, hade ring i örat och bakåtkammat, lite flottigt hår med en utväxt blondering i topparna.
3 Micke verkade inte intresserad av att titta på hennes betyg.
4 Det var mest gäster som drack öl.
5 Schemat innebar att hon skulle arbeta från halv elva till halv tre och sedan vara ledig till sex och jobba på kvällen till halv elva. Ledigheten under dagen kunde hon inte göra något av eftersom hon inte bodde i området och det skulle ta för lång tid att ta sig hem emellan.
6 Då skulle hon stå i kassan,.plocka disk, hälla upp dryck samt se till att det fanns bestick, servetter och salt och peppar.
7 Restaurangen hade slutat med det eftersom folk ändå bara ville ha det billigaste.
8 Hon ville ha sjukförsäkring och pensionspoäng och gillade inte att få lön svart.
9 Hon skulle få mer betalt och gratis personalmat om hon tog en del av lönen svart.

10 Hon behövde en kväll för att samla sig och kände inte att hon hade bråttom att börja jobba på restaurangen.

D 1 a

Förslag:

Lokalen var ganska mörk, det fanns inga fönster, utom de som målats direkt på väggen ...

ljus ... täckta med tjocka klumpar av stearin

Det luktade gammal askkopp om den bruna heltäckningsmattan.

Duken hade små brännhål och den mörka bordsskivan under lyste igenom.

D 3

fånig – dum, idiotisk, töntig
sliten – nött, utnött
flottig – fet, kladdig av fett
usel – mycket dålig, undermålig
häftig – spännande, kul
generös – givmild

s. 166 Hörförståelse

Flytta?

1 Hon är rotad i byn och tycker att det är litet och bra och att man känner sig trygg för att folk har koll på varandra, man har grannarna omkring sig som vet vem man är.
2 Hon tycker inte det är skvallrigt utan det är mer att man har koll på varandra och bryr sig om varandra.
3 Det har flyttat dit nya människor som är yngre.
4 Byn är liten och man vet vilka ens grannar är.
5 De tar hand om barnen som har det svårt.
6 I en stor stad har inte folk samma koll på andra och har därför inte samma möjligheter att ställa upp för barn som har det svårt hemma till exempel. Det är inte lika tryggt.

Skiftjobb

1 Han får alltid en extra dag ledigt i och med att han jobbar tiotimmarspass i tre dagar och sedan är ledig en dag.
2 Han brukar se film och sedan sover han till tolv dagen därpå.
3 Han trivs med det för han gillar att vara ute mycket och vara uppe sent.

Kapitel 14

s. 170 Laleh målar med hela språkpaletten

A

1 Hon säger att hon inte har haft någon livslång relation till något av sina språk.
2 Ryskan.
3 Svenskan är lila och engelskan är grön.
4 För att texter på svenska ska bli trovärdiga måste hon lägga ner mycket tid medan engelskan flyter på bättre och är lättare att leka med.
5 Hon säger att en låt är mer än bara text – melodin måste passa till texten och texten till melodin och alla språk har sin egen ton.
6 Texter på svenska är svårare att skriva.
7 Om man känner till ett språks uppbyggnad kan man välja att bryta strukturen eller göra nya kombinationer för att få fram en lekfullhet.
8 Laleh älskar språk och ord.
9 Hon liknar det vid att äta glass från frysen i små bitar i taget.

s. 171

E

1 livslång
2 kombination
3 trovärdig
4 avväga
5 petig
6 klang
7 avslappnad
8 rörigt
9 sann
10 dussintal
11 virvelvind

s. 174 Hörförståelse – Intervju med Laleh

1 Den handlar om livet och döden, mörkret och ljuset, säger Laleh.
2 Hon använder kören i dialog med sig själv på så sätt att kören frågar eller tycker något och så säger hon själv något, så att det blir som ett drama.
3 Hon säger att det blir en ärlighet i det, eftersom hon har olika relation till de olika språken.
4 Hon beskriver det som fåordigt lekfull.
5 Hon riktar sig till dagen.
6 Det engelska språket har funnits med henne så länge, långt innan hon kunde svenska.
7 Hennes mamma spelade låtar av Abba och Leonard Cohen och de var på engelska.
8 Svenskan kom in i 9-10-årsåldern.

9 Hon säger att hon pratar barnsligt på persiska, som en 11-12-åring. Hon har litet ordförråd på persiska och det tar lång tid för henne att skriva på persiska.
10 Hon har använt en låtskrivare för sånger på persiska men hon tycker inte att det blir riktigt ärligt, inte riktigt hon.

s. 176 Många modersmål

A

1 Modersmål är det språk man lärt sig som barn och det språk ens föräldrar talar till en.
2 Finska, samiska, romska, jiddisch och meänkieli har talats länge i Sverige.
3 Finska, samiska, romska, jiddisch och meänkieli.
4 Ingen har frågat alla som bor i Sverige vilket modersmål de har.
5 Omkring 200 olika språk.

s. 178 Dialekter

A

1 En dialekt är en variant av ett språk som talas i ett visst område. Ett språk talas i en självständig nation och det är ofta en nationsgräns som avgör om det är ett språk eller en dialekt.
2 Standardspråk.
3 Det går inte att höra från vilken del av landet som personen kommer.
4 Man kan tala om en glidande skala från den som talar mycket dialekt till den som knappt talar någon dialekt alls.

s. 179 (orden i ordflätan kommer från texterna på s. 175 och s. 177)

C

1 norrmän
2 geografiskt
3 dialekt
4 neutral
5 avgöra
6 skala
7 minoritetsspråk
8 språk
9 lokal
10 modersmål

s. 180 Hörförståelse

1

a Äldre personer pratar en mer utpräglad dialekt. Hon talar renare.
b De brukar skratta åt dialekten för att de tycker att den låter rolig.
c Från Värmland.
d Östergötlandsdialekt.
e Man hade förr mycket mer kontakt med Östergötland och Linköping än vad man hade med Småland och söderut.

s. 182 Hotade språk

A

1 Många generationers kunskap förloras.
2 När de människor som talar språket förvinner eller byter till ett annat språk brukar man räkna språket som hotat.
3 Man brukar byta till ett språk som talas av en grupp människor med mer makt.
4 När barnen inte längre lär sig språket, eller om man inte talar det så ofta utan bara i vissa sammanhang, riskerar språket att dö.
5 2 500 av världens 6 000 språk var hotade år 2009.
6 Det beror på stora samhällsförändringar som gör att möjligheterna att tala språket minskar, till exempel på grund av utbildningssystemet.
7 Samhället måste skydda språken och det måste finnas ett utbildningssystem med modersmålsundervisning.

Kapitel 15

s. 187 Husmanskost

A

1 Husmanskost är "traditionella svenska maträtter. Mat som inte är fin och tjusig, men god vardagsmat som svenskar gärna äter.", säger Agneta Lindén.
2 Både tillgången på råvaror och redskap i köket har ändrats.
3 Maten har ätits hemma eller i skolan.
4 När hon gör kålpudding eller rotmos försöker hon få maten att smaka som hon minns att hennes mammas mat smakade.
5 Rätterna tar lång tid att laga.
6 Rotmos som görs på pulver.
7 Eftersom maten är populär kan restaurangerna ta bra betalt.
8 Fler äldre människor lagar traditionell husmanskost än yngre människor.
9 Spagetti och köttfärssås, korv, fiskpinnar, hamburgare, kyckling och pizza till exempel.

s. 192 Vad ska krogen heta?

A

1 Två krögare
2 Det lät tråkigt.
3 Det var dammigt i rummet.
4 Mycket Medelhav, Italien, örter, oljor, skaldjur och fisk och en del färsk pasta, mycket smårätter och asiatiska influenser.
5 Hon började slipa bort spackelskarvarna på väggen.
6 Hon jämförde med jobbet på Pastakungen, som inte var lika bra. Där var maten tråkig och det här jobbet kändes mycket bättre.
7 Hon kommer inte att få så hög lön i början, bara så att hon kan betala hyra, lån och lite räkningar.
8 För att Agnes ville jobba hos honom och gick med på dålig lön eftersom hon litade på att han skulle betala bättre senare när restaurangen var mer etablerad.

s. 195 A Öva ord

Exempel på ord
ringla: sirap, olja, kolasås, majonnäs, chokladsås
strö: socker, salt, hackad mandel, ströbröd, riven ost
bre: smör, senap, margarin, marmelad, leverpastej
skära: bröd, kött, lök, morötter, tårta
rosta: bröd, nötter, rotfrukter, mandel, kastanjer

Kapitel 16

s. 199 Från God dag direktör Berg till Hej Ann!

A

1 Det innebar att man kunde använda tilltalsordet "du" istället för att säga en titel som exempelvis herr, fru, fröken, direktör eller annat.
2 Svenskan saknade ett neutralt tilltalspronomen som kunde användas för möten med obekanta människor eller i formella sammanhang. I franskan fanns "vous" och i tyskan "Sie".
3 Tilltalsordet "ni" hade använts nedåtriktat vilket betydde att personer med en titel kunde tilltala personer utan titel med "ni" men inte tvärtom. Chefen kunde tilltala sina anställda
med "ni" men de anställda väntades använda en titel till chefen.
4 Man använde till exempel tilltal i tredje person för att undvika att säga "ni" till fel person. Till exempel kunde man säga "Kan damen säga vad klockan är?". Man kunde också använda passiv form, till exempel "Önskas något mera?".
5 Det blåste radikala vindar och det låg i tiden att "dua" varandra eftersom det ansågs mer jämlikt och okomplicerat.
6 Det tog 10 år.
7 Chefen för Medicinalstyrelsen, Bror Rexed.
8 Man började säga hej som hälsningsfras, något som tidigare hade uppfattats som informellt.
9 Det pågick en informalisering av det svenska samhället under den tiden.
10 Niandet kom tillbaka i servicesituationer där yngre personal började nia äldre kunder för att visa artig respekt.
11 De äldre som kan bli niade är de som tycker sämst om att bli niade.
12 Man har börjat använda förnamn när man hälsar istället för att bara säga "Hej" när man möter en bekant.
13 Catrin Norrby skriver att studier av samtida språkbruk visar att niandet inte har spridit sig och att "du" är det tilltalsord som är det vanligaste. Man har alltså studerat hur människor använder språket i dagens Sverige, till exempel hur de tilltalar varandra.

D Ordbildning

a. ojämlik, b. otänkbar, c. indirekt, d. oartig, e. okomplicerad, f. omöjlig, g. obegränsad, h. omarkerad

s. 205 Fyra röster om att dua eller nia

A

1 Jill
2 Soheila säger "ni" på sitt jobb när hon vill visa extra artig respekt mot äldre kunder.
3 Man kan till exempel säga "Passar den här storleken?" istället för att fråga direkt

och använda "du", som i "Vill du ha den här storleken?". Det kan man göra när man inte vet hur den man talar med vill ha det, när man inte vet om personen tycker att man är framfusig om man använder "du" eller blir sura för att man niar.

4 Man kan visa respekt genom att se personen man talar med i ögonen, inte vara framfusig och ge god service, säger Jill.

s. 206 Ordfläta

Vågrätt:

1 förolämpad
2 störande
3 personligt
4 irriterande
5 framfusig

Lodrätt:

6 oartig

Motsats till ordet i den lodräta raden: artig

s. 207 Hörförståelse – Dua eller nia

1 Bror Rexeds proklamation att alla på myndigheten Medicinalstyrelsen kunde använda "du" som tilltalsord och att han själv skulle göra det.
2 Hon säger att det finns flera förklaringar, men att ett var blev ett mer demokratiskt samhälle då och ett annat att folk tyckte det var skönt att ha ett enklare tilltalssystem, eftersom det tidigare var så krångligt.
3 Det var till exempel lätt att glömma bort vem man hade lagt bort titlarna med.
4 De unga kände inte till hur det hade varit tidigare med tilltalsordet "ni" eftersom de inte hade vuxit upp med det. De ville ha ett sätt som de tyckte kunde markera respekt.
5 Med service-niet kan man på ett artigt sätt visa att man inte är privat eller står personen nära.
6 Hon vet inte hur det kommer att bli – det kan stanna kvar men också försvinna.
7 Hon vill hellre behålla "du" som tilltalsord i alla sammanhang för man kan visa respekt på andra sätt. Hon tycker att service-niet är onödigt.

Kapitel 17

s. 208 Längesen

A

skäl, port, lidit, öde, tröst, log, slagen, bergstopp, knät, fattat, förhoppningar, brann, tiden, bubblar, kontakt, förlagt, avstånd, tveka

B

1 Stått utanför den älskades port, skrivit brev och sånger
2 Det kändes som att jaget snubblade pladask på marken och bara dog.
3 Personen som är låtens jag blev hjälplöst förälskad och obeskrivligt tagen. Det var som att svimma.
4 Den person som jaget blev förälskad i hade inte "fastnat" och var inte kär i jaget.
5 Personen är äldre, sargad av tiden med grå hud och förvriden hållning.
6 De tar tag i varandras händer och brister ut i ett skratt. Passionen blommar upp igen.
7 Tåget kommer och jaget stiger utan att tveka på tåget som snart ska avgå.

F Ordfläta

1 fastnade
2 förälskad
3 rusa
4 hjälplös
5 logiskt
6 bergstopp
7 pladask
8 snubblat
9 svimma
10 sunt
11 obeskrivligt
12 förhoppning

s. 213 Ordbildning

F 1

a binda
b slå
c ta
d besvara
e förvrida

F 2

a längtar
b betyder
c tröstar
d åtrår
e kontaktar
f skrattar
g avgår
h vill

F 3

a en uppvaktning
b ett leende
c en korrespondens
d ett ras
e en flytt
f en tvekan
g ett lidande
h en landning

s. 218 Om "Längesen"

A

1 Petter har ofta svårt att skriva texter som inte bygger på hans eget liv.
2 Gabriel García Márquez.
3 Boken var slut i bokhandlarna.
4 Att han stått utanför en flickas port, att han skrivit brev, att han blivit lämnad men ändå inte kunnat släppa taget.
5 Petter använder två olika tidsperspektiv i varje vers istället för att berätta historien kronologiskt.
6 Det kändes kraftfullt att beskriva det som att han dog.
7 Ett hjärta kan aldrig åldras om man talar om kärlek, säger han.
8 Texten handlar om kärlek och det kan alla på något sätt relatera till.

s. 222 Varför gråter du?

A

1 Följande står i texten om hur Bengt är: Bengt har inte cyklat flera hundra mil genom öknar, han har ingen profetia som säger vem han ska gifta sig med, han har inte svultit, sovit under broar, försökt ta sitt liv eller tecknat av presidenter och premiärministrar. Han är blond, ljushyad, svensk, han kan spela flöjt, han kan tala perfekt svenska, han missuppfattar inte de sociala och kulturella spelreglerna och han känner Lotta väl och har sjungit i samma kör som hon. Han har ett namn som är lätt att uttala. Motsatserna gäller Pikej.
2 Han pratar forcerat och tittar forskande på Pikej och Lotta. Hans blick är konstig, tycker Pikej.
3 Han orkar inte sitta med och följa med i Bengts monolog på svenska och hoppas att Bengt ska gå hem och sova.
4 Han slår igen dörren och försvinner med våtblanka kinder och rödkantade ögon.
5 Bengt är kär i Lotta och han klarar inte av att Pikej bor hos henne.
6 Han tänker på att det borde finnas en Lotta till Pikej och en till Bengt.
7 Han ska köpa en bra och hållbar cykel som kan ta honom tillbaka till Indien.
8 De skrattar och tror inte på honom.
9 Han ska gå till postens huvudkontor för att se om jobbet som illustratör fortfarande är ledigt och om det inte är det ska han gå i kloster och bli munk.
10 Hon blir ledsen och börjar gråta. Hon vill inte att han ska åka.

VI

Kapitel 18

s. 234 Efternamn

A

1 Alla namnförslag kan inte bli godkända. De får till exempel inte kunna förväxlas med firmamärken, litterära verk eller andra kända släkters efternamn.
2 Ekberg = ek + berg: En ek är ett stort lövträd och ett berg är en upphöjning i marken.

Forsberg = fors + berg: en fors är starkt strömmande vatten i till exempel en älv och ett berg är en upphöjning i marken.

s. 235 Hörförståelse – Förnamn

1 Hon har varit intresserad länge bland annat för att namn finns överallt runt omkring oss, för att det är något personligt med namn och att namn angår oss alla och att vi alla har åsikter om namn.
2 När intervjun med Emilia Aldrin gjordes var det Alice, Elsa och Julia.
3 När intervjun gjordes var det William, Oskar och Lukas.
4 De var vanliga vid förra sekelskiftet, dvs. kring år 1900. De följer en 100-årscykel som finns när det gäller namn.
5 Trenden är att ge namn som barnets föräldrars far- och morföräldrar hade.
6 100 år.

s. 239 Den enda indianen i Vilhelmina

A

1 Hjärtat börjar rusa när hon hör namnet Guatemala eftersom det var där hon föddes.
2 Mormodern har hälsat att hon lever och letar efter Dominga. Hon säger att hon inte kan dö innan hon vet vad som har hänt med hennes barnbarn.

3 Hon vet att hon kommer att börja gråta om hon säger något.
4 Hon trodde att adoptivbarn skulle anpassa sig bättre om de inte visste något om sitt ursprung och klippte banden helt.
5 Alla tankar på det hon fått veta om sin släkt går runt i huvudet på henne och hon känner sig både glad och förtvivlad på samma gång.
6 Hon har glömt spanskan hon läste i skolan.
7 Hon väljer bilder på sig själv i olika åldrar samt på sina föräldrar, pojkvännen, Vilhelmina på vintern, sin mammas affär, huset där hon växt upp och vackra bilder på Sverige under sommaren.
8 Hon skriver att mormodern inte ska ha dåligt samvete för att hon lämnade bort henne, att hon har ett bra liv i Sverige, att hon har en stor svensk släkt, många vänner och en pojkvän. Hon skriver också att hon ska komma till Guatemala och hälsa på.

D 1
Verb i texten: tiga och viska
Ett annat verb som betyder att tala tyst och otydligt: mumla

E 1
a arbetslös
b hopplös
c föräldralös
d barnlös
e bostadslös

E 2
a molnfri
b kostnadsfri
c giftfri
d sockerfri
e riskfri

Kapitel 19

s. 246 Fördomar om andra

A
1 Pronomen som inte refererar till ens egen grupp eller till en själv, exempelvis "han", "hon" och "dom" används i meningar med negativt innehåll.
2 Hon har analyserat texter för att se vilka värderingar som märks tillsammans med olika pronomen och gjorde studien med hjälp av modern datorteknik och statistik.
3 Olikheterna beror enligt studien på människors grundläggande personlighet.
4 Den som är vänlig och öppen för nya erfarenheter är inte lika fördomsfull som andra och arbetar också mer aktivt med sina fördomar för att inte uttrycka dem öppet än de som inte är lika öppna och vänliga.
5 Om det i ett land finns starka associationer mellan "man" och naturvetenskap samt mellan "kvinna" och humaniora så blir pojkarnas skolresultat bättre i skolämnena naturvetenskap och matematik i det landet.
6 Han gjorde ett datorbaserat test på 300 000 personer i 34 länder. Testet undersökte hur snabba personerna var på att associera vissa kombinationer av ord och bilder.

C 1
Verb: informera, publicera, irritera, prenumerera, komplicera
Substantiv: association, kombination, immigration, prestation, multiplikation

C 2
en studie, -er
ett referat, -
en konferens, -er
en summa, -or
en motion, -er (finns också som oräknebart: (en) motion)

D 2
Förslag på motsatsord:
planerad, fördomsfri, uppmuntrande, positiv, medveten, orädd

s. 250 Var tacksam. För att du är fri.

A
1 Vi ska vara tacksamma för att vi är fria. Vi ska vara tacksamma för att vi kan leva det liv vi själva önskar och inte måste rymma.
2 Hon var fem år gammal och attityden var att invandrare var exotiska.
3 Pappa i familjen kom in på en konstskola i Göteborg.
4 Det fanns människor som var uppdelade i samhället i Göteborg och så hade det inte varit i Grästorp, tyckte hon. Hon kände orättvisan.
5 Hon blev slagen och mobbad för hur hon såg ut och för att hon vågade säga ifrån mot orättvisor.

6 Hon ville ta vara på all frihet hon fått i Sverige.
7 Hon vill vara en röst för de röstlösa, till exempel tjejer med talang och kreativitet som begränsas dagligen.
8 Hon känner sig bara fri här hon står på en scen.

C 1
a ett spelkort, -
b (en) friskvård
c en medvind, -ar
d en symaskin, -ar
e en motionsvana, -or
f ett yrkesliv, -
g en medmänniska, -or

C 2
a ett kungaslott, -
b en kvinnoavdelning, -ar
c ett varulager, -

C 3
a en undervattensbåt, -ar
b en grönsaksrätt, -er
c ett sovrumsfönster, -
d en julaftonskväll, -ar

s. 256 Vi har alla ett val

A
1 Han var sju år.
2 Han hade fått kraftig feber.
3 På sin födelsedag när han fyllde åtta år.
4 Operationen hade gått bra och cancern var borta men nerver i benen hade skadats och han måste sitta i rullstol resten av livet.
5 Han brukar föreläsa om det val vi alla gör när det händer svåra saker i våra liv.
6 Han försöker göra det bästa han kan av sin situation.
7 Han påminner sig själv om beslutet att göra det bästa av situationen istället för att tycka synd om sig själv. Han vill hedra sig själv som tioåring.
8 Han skulle vilja berätta att allt blev bra och att han nu när han är 26 lever ett liv som han älskar och jobbar med något han brinner för och har vänner som alltid finns med honom.

D
1 d, 2 f, 3 c, 4 b, 5 a, 6 e

Kapitel 20

s. 260 A Det gåtfulla folket

pöl, miljon, kuddar, grind, indian, provar, månen, gissar, skatt

s. 264 Föräldraförsäkringen

A
1 Sedan 1974.
2 1995 reserverades en månad för papporna att ta ut dagar från föräldraförsäkringen. 2002 reserverades två månader för pappor.
3 Andelen pappor som inte tog ut föräldraförsäkringsdagar minskade kraftigt.
4 De flesta dagar tas ut under barnets första två år.

C
1 Antalet dagar har minskat.
2 Pappornas dagar har ökat.
3 20 % av papporna.
4 Män tar ut drygt 20 % och kvinnor knappt 80 %.

D
Lodrätt: 1 ytterligare, 5 effekt, 6 översikt, 9 andel

Vågrätt: 2 resterande, 3 genomsnitt, 4 reservera, 7 utforma, 8 införa, 10 påföljande

s. 268 Uttag av föräldradagar

A
1 De har ökat i alla länder.
2 Män har tagit ut fler dagar i alla länder.
3 Sverige.
4 Danmark och Island.
5 Framför allt Island.

s. 269 Hörförståelse – Lyxigt att vara pappaledig

1 De är irriterade eftersom de inte var lediga lika länge.
2 helt underbart, skulle inte byta mot något, ett privilegium, det bästa han gjort på länge
3 ett halvår ungefär
4 leker, äter, sover, går och hälsar på farmor och farfar och mormor och morfar, går promenader, myser och tittar på tv
5 Det beror på samhället och traditionen eftersom det alltid har varit så. Det beror även på att mamman bär barnet, föder det och har mjölken.
6 Ja, lite var det så eftersom han kämpar med sin "gravidmage". Han gick upp i midjemått och har svårt att gå ner i vikt.
7 Att ha sin dotter.

s. 274 Badmorgon

A
1 Hon letade efter sina löständer i buskarna nedanför verandan.
2 Hon hade lättare att leta eftersom farmodern inte kunde stå på benen och var rädd att tappa balansen.
3 Hon svarade att hon visste det och att hon skulle göra

det ändå eftersom Sophias pappa sov och inte visste om att de gått dit.
4 Ända ute på udden.
5 Eftersom hon inte kunde lita på sin farmor som bara lät saker hända utan motstånd.
6 Hon hade aldrig simmat på djupt vatten utan att ha någon med sig och det var djupt där de var.
7 Hon skulle dels sova, dels säga åt sin son att barnbarnet fortfarande var skrämt för djupt vatten.

Kapitel 21

s. 278 Kvinnor och män på jobbet

A

1 undersköterskor och sjukvårdsbiträden, förskollärare och fritidspedagoger, barnskötare
2 företagssäljare samt systemerare och programmerare
3 företagssäljare samt systemerare och programmerare
4 undersköterskor och sjukvårdsbiträden, förskollärare och fritidspedagoger
5 knappt 10 %

s. 286 Han trivs med jobbet inom äldrevården

A

1 Tidigare tänkte man att det skulle vara en medelålders kvinna men idag är det fler män som jobbar inom äldrevården.
2 Han tycker att könet är irrelevant utan att det viktiga är vilka egenskaper man har som medmänniska och kollega.
3 Han har inte mötts av några fördomar utan många har tyckt att yrket verkar givande och han säger att alla borde prova det.
4 Hushållssysslor, medicinering och vårdtagarnas personliga hygien.
5 Han gör det för att vårdtagarna inte ska känna sig stressade.
6 Han jobbar ofta på kvällar och helger och hans fru är egenföretagare med oregelbundna arbetstider.
7 Han säger att han inte har funderat på det så mycket eftersom han inte tycker att det är viktigt.
8 Han tycker att lönen är för låg inom hans sektor.
9 Han blir ödmjuk av det han ser i jobbet och han gillar att han får möta människor med livsvisdom. Han har fått insyn i hur livet blir när man blir gammal.

E 1

drickbar = som går att dricka
säljbar = som är möjlig att sälja
sökbar = som kan sökas
ätbar = som går att äta
läsbar = som är värd att läsa, som går att läsa
mätbar = som är möjlig att mäta
hörbar = som går att höra

E 2

odrickbar = som inte går att dricka
osäljbar = som inte är möjlig att sälja
osökbar = som inte kan sökas
oätbar = som inte går att äta
oläsbar = som inte är värd att läsa, som inte går att läsa
omätbar = som inte är möjlig att mäta
ohörbar = som inte går att höra

s. 288 F Ordfläta

1 känslomässig
2 insyn
3 relevant
4 genomskåda
5 mentalt
6 fördomar
7 falsk
8 skjutsa
9 premiera
10 måste
11 oregelbunden
12 hushållssyssla
13 medelålders
14 attityd
15 livserfarenhet

s. 292 Och vad har du sysslat med då?

A

1 Han tänkte att konsten är universell och att alla förstår en bild så därför behövs inget språk.
2 Han förstod inte vad det betydde att spänna ut hängslena och gå fram och tillbaka. Han trodde att det var en kulturell kod han ännu inte hade knäckt.
3 Därför att personalchefen använde ordet "syssla" istället för "arbeta" eller "jobba" och han kunde inte det ordet.
4 En naturfilmare som hette Jan Lindblad kom till hans hemby när han var liten. Han skulle filma djurlivet där.
5 Han var rolig och vänlig och behandlade de oberörbara som om de vore lika mycket värda som

han själv. Han tyckte om Pikej och kallade honom djungelpojken.
6 Han visslade för att locka till sig fåglar.
7 Han trodde att lärarna visslade för att få in barnen efter rasten.
8 Han trodde att personalchefen ville testa hans kunskaper i att vissla eftersom det verkade vara viktigt för svenskar och särskilt för lärare.
9 Personalchefen satte upp handflatan och han förstod inte att det betydde att han skulle sluta utan trodde tvärtom att han skulle fortsätta, eftersom gesten betyder det i Indien.
10 Han undrade varför personalchefen hade haft så bråttom och om han inte hade visslat tillräckligt högt eller på fel melodi.
11 Rektorn ringde och undrade om han ville ta vikariatet som teckningslärare och börja jobba redan nästa dag.

E

1 f, 2 b, 3 d, 4 e, 5 a, 6 c

F

1 snöblask
2 vikariat
3 apparat
4 koppla
5 kompetent
6 dölja
7 tillräckligt

Kapitel 22

s. 297 Snigelns visa

A

1 Snigeln ligger på en väg.
2 Någon med stora fötter kommer på vägen.
3 Snigeln vill krypa in i sin snäcka (sin hydda).
4 *Eget svar*
5 *Eget svar*

s. 300 Ja visst gör det ont

A

1 Höljet har varit knoppen hela vintern och det har varit tryggt.
2 De är ängsliga och rädda men de känner att djupet lockar.
3 Plötsligt när det är som värst brister det bara och knopparna och dropparna glömmer bort att de var rädda. Det är naturligt.
4 Det känns glädjande och tryggt.
5 Eftersom det inte går att vara rädd längre. Det är så världen fungerar.

E

1 längtansfull
2 rädd
3 ängslig
4 trygg
5 tillitsfull

s. 304 Det svenska skräpet

A

1 Det drevs informationskampanjer om att inte skräpa ner men samtidigt blandades alla sopor och sopbergen växte.
2 Gratistidningar.
3 Eftersom många läser nyheter i mobiler idag och de därför inte är lika vanliga idag.
4 De samvetsgranna och "dumparna".
5 Hur de sopsorterar skiljer dem åt. De samvetsgranna är noga med sopsorteringen och "dumparna" bara trycker in allting utan att tänka på vad det är.
6 Det blir vanligt med picknick på somrarna och många har party i parker.
7 De är svåra att återvinna, man kan till exempel få skärsår av dem och det har börjat brinna i soprum.

s. 313 Sverige är ett märkligt land

A

1 Man kan bara titta upp på himlen så ser man vilket väder det är och behöver inte berätta om det för andra.
2 De skulle tro att de pratade med dårar.
3 "Hur mår du? Vackert väder idag!"
4 Det visade sig vara kallt den dagen.
5 Hon blev upprörd eftersom Pikej sa fel och hon inte förstod vad han menade.

C

1 stöta ihop
2 eldprov
3 melankolisk
4 dåre
5 ständigt
6 tystna
7 läggning
8 blicka
9 upprörd
10 övertygad

s. 314 Sol, vind och vatten

kulorna, timmen, försoning, verklighet, hemlighet, djupa, skymmer, skuggornas, slagit, lyckligt

Kapitel 23

s. 320 Internationellt kända svenskar

1 f, 2 h, 3 e, 4 d, 5 g, 6 j, 7 c, 8 b, 9 a, 10 i

s. 327 Du skriver brev

A

1 Han skriver om att brodern fått jobb, vilket visar att utlänningar kan få ett bra arbete, han skriver om fester och om sina resor till nya vänner i Sverige.
2 Genom att få två lektioner i svenska i veckan samt samtal med svenskar.
3 Kaffe.
4 Eftersom svenskarna skulle bli dödligt sårade om han tackade nej till drycken.
5 Värdinnan sa på svenska "Varso gut dupa".
6 Värdinnan ville veta vad gästerna skrattade åt.
7 Det var ett könsord på polska.
8 Brevet slutar "i skugga", dvs. David känner sig sorgsen.

D 3

Ordet *garva* är mer vardagligt än *gapskratta*.

s. 333 Hörförståelse – Intervju med Marie Göranzon

1 Allmänning
2 Ordet inkluderar allas rätt att vara på en plats men också att de ska ta ansvar för den.
3 Det var det ord som kom upp allra först och hon hittade inget vackrare fast hon letade.
4 När hon var 8–9 år och de befann sig i sommarstugan i Östergötland där det fanns en allmänning.
5 Deras hus låg närmast.
6 Att det är bra med allmänningar som alla får vara på och ta ansvar för tillsammans.

s. 335 "Privat" är ett fult ord för Marie Göranzon

A

1 *Exempel*: tillsammans bruka en jord, vara tillsammans om någonting, alla äger något, alla har tillträde, alla har också ett ansvar, våra fantastiska parker, vår kust, vårt vatten, våra skogar, ängar, hagar, man får bada var men vill, alla människor på jorden får vara där, sköta om det, se till att det alltid är rent och snyggt och vackert, det tillhör oss alla.
2 Hon säger att jorden inte kan vara privat, att marken inte kan vara privat och inte heller träden.
3 Hon säger att Sverige inte har haft några riktigt stora katastrofer på mycket länge och att det är anledningen till generositeten.

s. 336 Hörförståelse – Två intervjuer

Intervju med Petter

1 engagerad
2 Han har haft en komplex relation till ordet eftersom det står för bra saker, men det är samtidigt svårt att stava till men han tycker om ordets innebörd.
3 Innebörden är vacker. Det står för att vara närvarande och fokuserad och också för samhörighet.
4 Han har dyslexi och just det här ordet är fruktansvärt svårt att stava till. Han blev så glad när han på komvux började kunna använda ordet och stava det rätt ibland.

Intervju med David Lagercranz

1 november
2 Det beror på att han gillar klangen och att orden innebär en "fiktionens paradox" eftersom han inte gillar månaden november men han älskar att läsa och skriva om november.
3 Han hatar årstiden i sig.
4 Han har en högtidlighet kring ord, att ord är hårt arbete och att det är viktigt att vara exakt i sina formuleringar. Man ska anstränga sig för att göra sina meningar välformulerade och varierade. Han har ansträngt sig hårt med orden i hela sitt liv.

Kapitel 24

s. 338 Människans hem

1 natt
2 Stjärnan ska glänsa.
3 Diktjaget älskar marken, mullen och mörkret.

s. 343 13 dygn i rymden efter 14 år på jorden, dagbok från rymden

A

1 Det skakar, skälver, dånar och rör på sig.
2 Det har gått så många år men nu är han äntligen på väg.

3 De tycker att det är roligt att saker flyter runt av sig själva.
4 Man kan inte lägga ifrån sig någonting för det stannar inte kvar och det är svårt att hålla orienteringen.
5 Att jorden såg liten ut och att det bara tog 90 minuter att fara runt hela jordklotet när han var uppe i rymden samt det tunna atmosfärskiktet runt jorden fick honom att tänka på att vi måste värna om jorden.
6 De samsades flera olika kulturer i ett mycket trångt utrymme på rymdfärjan och därför tycker han att man borde kunna samsas på jorden också där det finns mycket mer plats.
7 Han fick inga svar på frågan om livets uppkomst och utveckling, men han hoppas att forskning ska hjälpa till att få svar på frågorna.
8 Han tror att intelligent liv kommer att förekomma på andra platser än på jorden i framtiden, till exempel på Mars.

D 1

Adjektiv: allmän, vilsen, punktlig, tydlig, vaken
Substantiv: arbetslöshet, synlighet, sömnlöshet, krånglighet, blekhet

D 2

a diskussion
b organisation
c immigration
d recension
e multiplikation
f fascination
g demonstration
h aktion

D 3

a summering
b parkering
c regering
d korrigering
e markering
f fixering

s. 349 Inga svenskar till Mars

A

1 15 % av kandidaterna gick vidare.
2 Han vill inte lämna jorden.
3 De ska kolonisera planeten Mars.
4 De planeras åka iväg år 2024.
5 Det ska vara personer som är optimistiska och som har lätt för att anpassa sig och acceptera kulturella skillnader.
6 De måste avstå ifrån att bilda familj och de kommer aldrig mer att kunna träffa sina nära och kära på Jorden.
7 De ska själva bygga sina hus och odla sin egen mat.
8 Man ska kunna följa deras liv genom att titta på tv.
9 Det kommer fler omgångar och hon ska fundera på att ansöka igen.

E 1

a originell
b speciell
c naturell
d finansiell
e provinsiell

E 2

a hård + plugga
b retur + biljett
c åter + stå
d om + gång
e nu + läge
f bo + påle
g speciell + anpassad

s. 352 I rörelse

A

1 Den bästa dagen är en dag då man är törstig.
2 Vägen till målet.
3 En rast som varar en enda natt och där man har bråttom.
4 Där man bara sover en enda gång.
5 Drömmarna blir fyllda av sång.
6 Man ska bryta upp eftersom det finns många äventyr som väntar.

ISBN 978-91-523-5540-4

ing

www.sanomautbildning.se

9 789152 355404